

HE 201/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia siten, että kuntoutusraha voitaisiin maksaa osittaisena kuntoutujalle, joka työskentelee osapäiväisesti kuntoutuspäivänä. Tarkoituksena on kannustaa kuntoutujaa työskentelemään osapäiväisesti kuntoutuksen aikana. Työn ja kuntoutuksen yhteensovittamista pyritään edistämään mahdollistamalla kuntoutusrahan maksaminen vähintään neljä tuntia matkoi-
neen kestäväen kuntoutuksen ajalle. Kuntou-
tuksesta aiheutuvan työstä poissaolon kesto-

ta riippuen kuntoutujalle maksettaisiin kun-
toutusraha joko täysimääräisenä tai osakun-
toutusrahana. Osakuntoutusraha maksetta-
isiin osapäiväisesti kuntoutuspäivänä työsken-
televälle ja sen määrä olisi puolet sen kun-
toutusrahan määrästä, jonka hän saisi estyes-
sään työstään kokopäiväisesti.

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousar-
vioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi
sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan
1 päivänä lokakuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA JA SEN ARVIOINTI.....	3
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	4
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	7
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	7
3.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	8
4 ASIAN VALMISTELU	8
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	9
2 VOIMAANTULO	12
LAKIEHDOTUS.....	13
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta	13
LIITE	16
RINNAKKAISTEKSTI	16
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta	16

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila ja sen arviointi

Kansaneläkelaitoksella on lakisääteinen velvollisuus järjestää ja korvata vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta, vaikeavammaisten lääkinällistä kuntoutusta ja kuntoutuspsykoterapiaa. Lisäksi Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa harkinnanvaraista lääkinällistä ja ammatillista kuntoutusta, jota toteutetaan eduskunnan vuosittain myöntämän rahamäärän ja sen käytöstä laaditun suunnitelman mukaan. Kansaneläkelaitoksen kuntoutusta järjestetään, ellei siihen ole oikeutta tai ellei sitä ole järjestetty Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahetuuksista annetussa laissa (566/2005, jäljempänä kuntoutuslaki) mainittujen muiden lakien perusteella. Kansaneläkelaitoksen järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen kuuluu muun muassa kuntoutustutkimuksia, työ- ja koulutuskokeiluja, työhönvalmennusta, työkykyä ylläpitävää ja parantavaa valmennusta ja koulutusta. Vaikeavammaiselle vakuutetulle on järjestettävä lääkinällisenä kuntoutuksena tehostetut ja yksilöllisesti suunnitellut avo- ja laituskuntoutusjaksot, jos ne eivät liity välittömästi sairaanhoitoon ja jos ne ovat tarpeen kuntoutujan työ- ja toimintakyvyn turvaamiseksi tai parantamiseksi. Kansaneläkelaitos järjestää harkinnanvaraisena kuntoutuksena muun muassa yksilöllisiä kuntoutusjaksoja, sairausryhmäkohtaisia sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskursseja tai neuropsykologista kuntoutusta. Osa harkinnanvaraisen kuntoutuksen varoista varataan vuosittain kuntoutuksen kehittämis- ja tutkimustoimintaan, jonka painoalueet määritellään vuosittain kolmivuotissuunnitelmassa. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen varoista rahoitetaan jossain määrin ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä, kun ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset eivät täyty. Tällöinkin kuntoutuksen tavoitteena tulee olla työelämään pääseminen tai työelämässä pysyminen. Kansaneläkelaitos järjestää työ- tai opiskelukyvyn tukemiseksi tai parantamiseksi tarkoituksenmukaista kuntoutuspsykoterapiaa, jos asianmukaisesta hoidosta huolimatta mielen terveyden häiriö uhkaa työ- tai opiskelukykyä.

Kuntoutujan toimeentulon turvaamiseksi voidaan kuntoutuksen ajalta maksaa kuntoutusrahaa, jos kuntoutuksen tavoitteena on työelämässä pysyminen, sinne palaaminen tai työelämään tulo. Kansaneläkelaitoksen järjestämässä kuntoutuksessa olevien henkilöiden lisäksi kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös henkilöille, joiden kuntoutus perustuu työterveyshuoltolakiin (1383/2001), terveydenhuoltolakiin (1326/2010) tai päihdehuoltolakiin (41/1986). Lisäksi kuntoutusrahaa voidaan maksaa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) mukaisen taikka Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman sopeutumisvalmennuksen ajalta, sekä vastaavasti kuin kuntoutujalle itselleen, perhekuntoutuksen osallistuvalla kuntoutujan omaiselle tai muulle läheiselle lastensuojelulakiin (417/2007), kehitysvammaisten erityishuollosta annettuun lakiin (519/1977) tai päihdehuoltolakiin perustuen. Kuntoutusraha voidaan lisäksi myöntää ammatillisesta kuntoutuksista annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisen oppisopimukseen perustuvan oppisopimuskoulutuksen ajalta sekä nuoren kuntoutusrahana 16—19-vuotiaalle vajaakuntoiselle nuorelle.

Kuntoutuslain mukaan kuntoutusrahaa maksetaan 16—67-vuotiaalle Suomessa asuvalle vakuutetulle, joka on estynyt tekemästä kuntoutuksen vuoksi omaa tai toisen työtä. Omana työnä pidetään kuntoutujan omassa tai perheenjäsenensä yrityksessä, liikkeessä tai ammatissa taikka maa-, metsä-, koti- tai muussa taloudessa suorittamaa työtä ja itsenäistä tieteellistä tai taiteellista työtä sekä päätoimista, muuna kuin kuntoutuksena annettavaa opiskelua oppilaitoksessa tai ammattikursilla. Myös eläkkeensaajalla voi olla oikeus kuntoutusrahaan, ei kuitenkaan henkilöllä, joka saa vanhuus- tai varhennettua vanhuuseläkettä kansaneläkelain (568/2007), työeläkelakien tai takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) mukaisesti. Myöskään täyttää ansionmenetykskorvausta pakollista tapaturmavakuutusta tai liikennevakuutusta koskevien lakien, sotilasvammalain (404/1948) tai sotilastapaturmalain

(1211/1990) perusteella saavalla ei ole oikeutta Kansaneläkelaitoksen myöntämään kuntoutusraahan.

Kuntoutusrahaa maksetaan kuntoutukseen osallistumisen ajalta laissa säädetyn omavastuuajan jälkeen jokaiselta arkipäivältä, jona kuntoutus matkoineen edellyttää vähintään kuusi tuntia kestävästä työstä poissaoloa tai jona kuntoutus muutoin tosiasiallisesti estää kuntoutujaa tekemästä työtä ja saamasta toimeentuloa kyseiseltä päivältä. Omavastuu-aika on lähtökohtaisesti kuntoutuksen alkamispäivä ja sitä seuraavat yhdeksän arkipäivää. Arkipäiviksi luetaan pääsääntöisesti kalenteriviikon päivät maanantaista lauantaihin.

Kuntoutusraha maksetaan ilman omavastuu-aikaa, jos kuntoutuja on välittömästi ennen kuntoutusrahaa saanut sairaus-, tai työttömyysetuutta tai koulutustukea. Omavastuu-aikaa ei ole myöskään, kun kuntoutusrahaa myönnetään lapsensa kuntoutukseen osallistuvalla vanhemmalle. Omavastuu-aika on kuntoutuksen alkamispäivä, jos kysymyksessä on esimerkiksi kuntoutustarpeen tai mahdollisuuksien selvittäminen, enintään 12 arkipäivää kestävä sopeutumisvalmennus tai perhekuntoutus tai enintään 18 arkipäivää kestävä yksilökuntoutus. Päivän omavastuu-aikaa sovelletaan myös silloin, kun kuntoutus alkaa uudelleen kuukauden kuluessa edellisestä kuntoutusjaksosta. Eläkkeensaajan kuntoutusrahan omavastuu-aika on 30 päivää kuntoutuksen alkamispäivästä kaikki kalenteripäivät mukaan lukien.

Oikeus Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaan edellyttää, että kuntoutujalle on tehty kuntoutuspäätös kuntoutuslain 18 ja 19 §:n mukaisesta kuntoutuksesta. Ilman kuntoutuspäätöstä kuntoutusrahaa voidaan maksaa 16—19-vuotiaalle vajaakuntoiselle nuorelle ammatillisen kuntoutumisen varmistamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi. Tämä niin sanottu nuoren kuntoutusraha on ensisijainen työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Edellytyksenä on, että kotikunnan asiantuntijaviranomaiset ovat yhteistyössä vajaakuntoisen nuoren ja hänen huoltajiensa kanssa laatineet nuorelle henkilökohtaisen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelman, jonka tavoitteena on ammatillisen kuntoutumisen varmistaminen ja työllistymisen edistäminen. Edelleen kuntoutusrahaa voidaan maksaa vajaakuntoiselle

kuntoutuksena järjestettävän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen oppisopimuskoulutuksen ajalta. Koulutuksesta ei silloin tehdä erillistä kuntoutuspäätöstä.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusraha on yleensä sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisen päivärahan suuruinen. Ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusraha on sairauspäivärahaa suurempi ollen 75 prosenttia sairauspäivärahan perusteena olevasta tuloista. Kuntoutusraha on kuitenkin aina vähintään vähimmäismääräisen sairauspäivärahan suuruinen. Eläkkeensaajan kuntoutusraha on 10 % hänelle maksettavien eläkkeiden yhteismäärästä ja se maksetaan eläkkeiden lisäksi.

Kansaneläkelaitos voi maksaa käytännössä kuntoutusrahaa vain kokopäiväisen kuntoutuksen ajalta. Etuuden myöntämisedellytykset ovat kuntoutuslaissa pysyneet muuttumattomina pitkään. Kuntoutusta on kuitenkin viime vuosina kehitetty asiakaslähtöisesti aikaisempaa avomuotoisempaan ja kevyempään suuntaan, jossa korostetaan kuntoutujan aktiivisuutta ja osallistumista tukevaa toimintatapaa. Lisäksi kuntoutustoimenpiteitä on tuotu lähelle kuntoutujan työtä ja elinympäristöä. Työeläkelakien mukaan on mahdollista myöntää kuntoutusrahan lisäksi osakuntoutusraha. Kansaneläkelaitoksen järjestämässä kuntoutuksessa on jo nykyään kokopäiväistä kuntoutusta lyhyempiä käyntikertoja, mutta kuntoutuslaki ei mahdollista toimeentulon turvaamista kuntoutusrahalla lyhyemmän kuntoutuksen ajalta. Tämä on ongelmallista kuntoutuksen kannustavuuden ja kuntoutujan toimeentulon kannalta.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kuntoutusrahan maksamisesta osakuntoutusrahana, jos kuntoutuja työskentelee kuntoutuspäivänä osapäiväisesti. Lisäksi muutettaisiin kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen päivittäistä vähimmäiskestoja. Muutoksilla pyritään edistämään työskentelyn ja kuntoutuksen yhteensovittamista sekä kuntoutuksen sisällöllistä kehittämistä asiakaslähtöiseen ja avomuotoiseen suuntaan.

Täysimääräiseen kuntoutusrahan olisi jatkossakin oikeus kuntoutujalla, joka estyy työstään kuntoutuksen vuoksi kokopäiväisesti. Jos kuntoutukseen osallistuminen ei estäisi kuntoutujaa tekemästä työtään kokopäiväisesti, hän voisi työskennellä osapäiväisesti ja saada kuntoutusrahan osakuntoutusrahana. Oikeus osakuntoutusrahana maksettavaan kuntoutusrahan olisi kuntoutujalla, joka osallistuu työelämätavoitteiseen kuntoutuksen ja on osapäiväisesti estynyt kuntoutuksen vuoksi palkkatyöstään tai yritystoiminnastaan.

Kuntoutusraha maksettaisiin osittaisena sellaiselta kuntoutuspäivältä, jona kuntoutuja tosiasiallisesti työskentelee enintään 60 % normaalityöajastaan ja siten menettää vähintään 40 % päivittäisestä työpanoksestaan. Osakuntoutusrahan määrä olisi puolet sen kuntoutusrahan määrästä, johon vakuutetulla olisi oikeus, jos hän olisi kokopäiväisesti estynyt työstään kuntoutuspäivänä. Osakuntoutusrahan sovellettaisiin muutoin samoja sääntöjä kuin täytenä maksettavaan kuntoutusrahaankin.

Kuntoutusrahan maksaminen joko täysimääräisenä tai osakuntoutusrahana riippuisi kuntoutuspäivänä toteutuneen työskentelyn määrästä. Kuntoutuja, joka ei voi kuntoutuksen lisäksi työskennellä lainkaan palkkatyössä tai yritystoiminnassa, saisi kuntoutusrahan täysimääräisenä. Täysimääräistä kuntoutusrahaa maksettaisiin siten työelämään pyrki-välle kuntoutujalle, joilla ei ole työsuhdetta tai yritystoimintaa. Myös sellainen palkkatyössä oleva tai yritystoimintaa harjoittava kuntoutuja, joka ei kuntoutuksen vuoksi voisi työskennellä kuntoutuspäivänä, saisi kuntoutusrahan täysimääräisenä. Kuntoutusraha maksettaisiin osakuntoutusrahana kuntoutujalle, joka työskentelee palkkatyössä tai yrittäjänä kuntoutuspäivänä osapäiväisesti. Osakuntoutusrahan oikeuttaisi osapäiväinen työskentely, joka ei kuitenkaan ylittäisi 60 % hänen normaalista päivittäisestä työskentelystään.

Kuntoutusrahan tarkoituksena on korvata kuntoutuksen osallistumisesta aiheutuvaa ansion- ja työpanoksen menetystä. Osakuntoutusrahan maksettavalla kuntoutusrahallaakaan ei ole tarkoituksenmukaista korvata enemmän kuin tosiasiaassa syntynyttä ansion

tai työpanoksen menetystä. Koska osakuntoutusrahan määrä olisi normaalitilanteessa noin 30—40 % kuntoutujan päiväkohtaisesta ansiosta, myös päivittäistä työskentelyä tulisi vähentää vähintään 40 %, jotta osakuntoutusraha voitaisiin myöntää. Työsuhteessa oleva kuntoutuja vähentäisi työsuhteen mukaista päivittäistä työaikaansa vähintään 40 % ja yrittäjä vähentäisi päivittäistä työskentelyään vähintään 40 %. Kuntoutuksen onnistumisen kannalta on myös tärkeää, ettei kuntoutuja käytä kaikkia voimavarojaan työskentelyyn vaan hänellä on riittävä mahdollisuus levätä.

Kuntoutuja saisi osakuntoutusrahasta ja työpanoksen mukaisesta palkasta suunnilleen saman toimentulon kuin täysimääräisellä kuntoutusrahalla ollessaan silloin, kun työskentelyn määrä olisi noin 40 % normaalista päivätyöajasta. Työskennellessään osakuntoutusrahan oikeuttavan työpanoksen enimmäismäärän verran eli 60 % normaalista päivätyöajastaan, kuntoutuja saisi osakuntoutusrahasta ja työpanoksen mukaisesta palkasta lähes normaalin päiväpalkan suuruisen kompensaa-tion. Jos taas työntekijä saisi täyden palkan työskennellessään noin 40 % normaalista päivätyöajasta, työnantaja saisi työpanoksen lisäksi osakuntoutusrahana 30—40 % kompensaa-tion maksamastaan työstä poissaoloajan palkasta. Yhteenlaskettu työpanoksen ja osakuntoutusrahan määrä vastaisi suunnilleen sitä täysimääräisen kuntoutusrahan määrää, jonka työnantaja saisi maksaessaan täyden palkan kokopäiväisen työstä poissaolon ajalta. Kuntoutujan saades-sa täyden palkkansa 60 % työskennellessään, työnantaja saisi työpanoksen ja osakuntoutusrahan yhdistelmänä suunnilleen maksa-maansa täyttä palkkaa vastaavan kompensaa-tion. Voidaankin olettaa, että osapäiväinen työskentely osakuntoutusrahan turvin tulisi yleensä sijoittumaan noin 40—60 %:iin normaalityöajasta.

Mahdollisuus työskennellä kuntoutuspäivänä riippuu kuntoutuksen sisällöstä ja toteutustavasta, kuntoutuspäivän pituudesta, matkoista yhtäältä kuntoutuspaikan ja kodin sekä toisaalta kuntoutuspaikan ja työpaikan välillä, työn luonteesta sekä työjärjestelyjen mahdollisuudesta sekä kuntoutujan muista yksilöllisistä olosuhteista kuten terveydentilasta ja jaksamisesta. Palkkatyössä oleva kuntou-

tuja sopii kuntoutuksen aikaisesta poissaolosta työnantajansa kanssa. Työsopimuslaissa ei ole säädetty oikeudesta olla poissa työstä kuntoutuksen vuoksi. Osassa työehtosopimuksista on sovittu kuntoutukseen osallistumisesta ja kuntoutuksen aikaisesta palkanmaksusta muttei yleensä oikeudesta työstä poissaoloon kuntoutuksen vuoksi. Kuntoutuksen aikaisesta työstä poissaolosta on siten viime kädessä aina sovittava kuntoutujan ja työnantajan välillä. Kuntoutuja ja työnantaja arvioivat yhdessä tarvittaessa työterveyshuollon avustamana, onko kuntoutujalla edellytyksiä työskennellä kuntoutuspäivänä. Viime kädessä oikeudesta olla poissa työstä kuntoutuksen vuoksi päättää työnantaja. Yritystoimintaa harjoittava kuntoutuja antaa selvityksen siitä miten kuntoutus esti työskentelyn.

Kuntoutusrahan oikeuttavan kuntoutuksen päivittäistä vähimmäispituutta ehdotetaan muutettavaksi kuudesta neljään tuntiin. Sama vähimmäispituus koskisi sekä täysimääräistä kuntoutusrahaa että osakuntoutusrahaa, jotta sekä työelämässä jo olevien että työelämään pyrkivien kuntoutusta voitaisiin kehittää avomuotoiseen ja asiakaslähtöiseen suuntaan. Kuntoutuspäivän vähimmäispituuden alentaminen mahdollistaa tehokkaiden kuntoutusohjelmien rakentamisen. Pitkäkestoisessa kuntoutuksessa kuntoutuksen päivittäisellä kestolla ei kuitenkaan jatkossakaan olisi merkitystä, vaan kuntoutusrahan maksaminen olisi sidottu siihen, onko kuntoutuja kokonaisuutena arvioiden estynyt tekemästä päätoimeen verrattavaa työtä kuntoutuksen vuoksi.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutustilastojen mukaan sen kuntoutuksessa vuonna 2013 olleista 41 % oli työssä olleita ennen kuntoutusta. Opiskelijoita oli 13 % ja työttömiä 5 %. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen saajista 65 % oli työssä. Erityisesti työssä olevilla osakuntoutusraha on kannustin osallistua käyntikertatyypiseen kuntoutusmuotoon.

Palkkatyön ja yritystoiminnan ulkopuolella olevilla, työelämään pyrkivillä kuntoutujilla pääasiallinen toimeentulon muoto on yleensä toinen etuus. Esityksessä ei ehdoteta kuntoutusrahan maksamista osakuntoutusrahana palkkatyön ja yritystoiminnan ulkopuolella oleville kuntoutujille, sillä toimeentulon turvaaminen useammalla osittaisella etuudella

lisäisi kuntoutuksen aikaiseen toimeentuloon liittyvää epävarmuutta sekä eri toimeentuloa turvaavien järjestelmien hallinnollista työtä. Olisi tarkoituksenmukaista turvata kuntoutuksen aikainen toimeentulo kokonaan yhdellä etuudella eli pääsääntöisesti täysimääräisellä kuntoutusrahalla. Kuitenkin kunkin etuuden myöntämisen edellytyksistä ja etuuksien välistä suhdetta sääntelevistä säännöksistä riippuen voi olla mahdollista maksaa myös muuta toimeentulon turvaavaa etuutta kuntoutuksen ajalle, joko kuntoutusrahan sijaan tai sen lisäksi. Esimerkiksi työttömyysetuuden ja kuntoutusrahan suhteesta on säädetty työttömyysturvalain 3 luvun 4 §:ssä, jonka mukaan työttömyysetuuteen ei ole oikeutta henkilöllä, joka saa Kansaneläkelaitoksen maksamaa kuntoutusrahaa. Työttömyysetuutta saavalla kuntoutujalla on siten mahdollisuus olla hakematta kuntoutusrahaa kuntoutuksen ajalle, jos hän täyttää työttömyysetuuden myöntämisen edellytykset ja haluaa pysyä työttömyysetuuden piirissä. Tämä voi olla tarkoituksenmukaista etenkin sellaisten kuntoutustoimenpiteiden aikana, jossa yksittäisten kuntoutuspäivien väliset ajat ovat pitkiä. Myös esimerkiksi opintotuen ja kuntoutusrahan välinen suhde jäisi ennalleen. Opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea ja kuntoutusrahaa ei yhteensoviteta toisiinsa, ellei kysymys ole samaan opiskeluun myönnetystä kuntoutusrahasta. Siten opiskelija voi opintotuella ollessaan hakeutua kuntoutukseen ja saada opintotuen lisäksi kuntoutuslain mukaista täysimääräistä kuntoutusrahaa, mikä on omiaan kannustamaan häntä osallistumaan työelämään palaamista tai sinne pääsemistä edistäviin toimenpiteisiin. Palkkatyössä oleva tai yritystoimintaa harjoittava opiskelija voisi saada osakuntoutusrahaa samojen sääntöjen puitteissa kuin muutkin ansiotyössä olevat. Kuntoutusrahalla turvattaisiin jatkossakin kuntoutuksen aikainen toimeentulo myös esimerkiksi omassa kotitaloudessa työtä tekeville.

Työkyvyttömyyseläkkeen saaja on työelämätavoitteiseen kuntoutukseen osallistuesaan laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin oikeutettu kuntoutuslain 34 §:n mukaiseen eläkkeensaajan kuntoutusrahaan. Eläkkeensaajan kuntoutusraha on kuntoutujan saamien eläkkeiden yhteismäärään sidottu. Eläkkei-

den lisäksi maksetaan korotus, jonka on tarkoitus kannustaa eläkkeensaajaa osallistumaan työelämään palaamista edistävään kuntoutukseen. Eläkkeensaajan kuntoutusrahan määrä on päivää kohden kahdeskymmenesviidesosa kuntoutujalle kuukausittain maksettavien eläkkeiden yhteismäärän kymmenesosasta. Esimerkiksi 1 500 euron eläkkeestä laskettuna eläkkeensaajan kuntoutusraha on 6 euroa päivässä. Myös työkyvyttömyyseläkkeen saajalla on mahdollisuus työskennellä vähäisessä määrin eläkkeen lisäksi ilman, että työskentelyllä olisi vaikutusta oikeuteen saada työkyvyttömyyseläkettä. Jos eläkkeensaaja osallistuu kuntoutukseen ja työskentelee lisäksi palkkatyössä tai yritys-toiminnassa enintään 60 % normaalista päivittäisestä työajastaan, hänellä olisi oikeus osakuntoutusrahaan. Jotta osakuntoutusrahassäännökset kannustaisivat myös eläkkeensaajaa ansiotyöhön kuntoutuspäivänä, ehdotetaan että eläkkeensaajan osakuntoutusrahan määrä vastaisi edellä olevasta poiketen täysimääräistä eläkkeensaajan kuntoutusrahan määrää hänen tullessaan osakuntoutusrahaan oikeutetuksi.

Osakuntoutusrahana maksettava kuntoutusraha maksettaisiin työnantajalle samoin perustein kuin täysimääräinenkin kuntoutusraha. Osakuntoutusraha maksettaisiin siten työnantajalle, jos kuntoutuja saa työsuhteen perusteella palkkaa kuntoutuksesta johtuvalta työstä poissaoloajalta ja työsuhteen ehdoissa on sovittu kuntoutusrahan tai sen osan suorittamisesta kuntoutujan sijaan työnantajalle. Osakuntoutusrahaa ei maksettaisi kuntoutujalle samalta ajalta työstä poissaoloajan palkkaa vastaavalla osalla, mutta työstä poissaoloajan palkan ylittävältä osalta osakuntoutusraha maksettaisiin kuntoutujalle itselleen. Osakuntoutusraha voitaisiin myös jakaa useammalle työnantajalle niiden työstä poissaoloajalta maksamien palkkojen suhteessa, jos kuntoutuja estyy useammasta työstä ja palkanmaksun peruste on kuntoutus. Samoin osakuntoutusraha voitaisiin jakaa työnantajan ja yrittäjän kesken, jos kuntoutuja työskentelisi sekä yrittäjänä että toisen palveluksessa.

Lakimuutoksen yhteydessä olisi kuntoutusrahan omavastuuaikasäännöstä tarkasteltava eräiltä osin. Kuntoutusrahan omavastuuaika riippuu kuntoutustoimenpiteestä, sen kestosta

sekä siitä, osallistuuko kuntoutujan perheenjäsen kuntoutukseen ja onko kuntoutuja eläkkeensaaja. Mahdollisuus maksaa kuntoutusraha osittaisena sekä kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen päivittäisen vähimmäiskeston muuttaminen kuudesta neljään tuntiin johtaisi ilman yksilökohtaista kuntoutusta koskevan omavastuusäännöksen tarkistamista siihen, että tietyissä kuntoutustoimenpiteissä kuntoutujilla kuntoutusrahan omavastuuaika muuttuisi yhdestä omavastuupäivästä 1+9 arkipäivän omavastuujaksi. Tämä ei ole lainmuutoksen kannalta tarkoituksenmukaista. Siksi ehdotetaan, että yhden päivän omavastuuaika koskisi jatkossa enintään 18 arkipäivää kestävästä yksilökohtaisesta kuntoutuksen sijaan enintään 20 arkipäivää kestävästä yksilökohtaista kuntoutusta.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Sairausvakuutusrahastosta maksettavia sairaanhoitovakuutuksen kuluja ovat muun muassa kuntoutuslain mukaiset kuntoutusmenot. Sairaanhoitovakuutuksen kulut rahoitetaan vakuutetuilta perittävän sairaanhoitomaksun tuotoilla ja valtion maksusuudella. Kuntoutuslain mukaiset kuntoutusrahat ovat sairausvakuutusrahastosta maksettavia työtulovakuutuksen kuluja. Viimeksi mainitut rahoitetaan palkansaajien ja työnantajien vakuutusmaksusuudella sekä valtion osuudella, joka kattaa vähimmäismääräiset kuntoutusrahat.

Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen osalta uudistuksen kustannusvaikutuksia arvioitaessa kuntoutusrahan ja osakuntoutusrahan myöntämisen mahdollisuuden neljätuntisen kuntoutuspäivän ajalta on arvioitu säästävän vakuutusmaksuilla rahoitettavia kuntoutusrahamenoja yhteensä 0,55 miljoonaa euroa vuositasolla vuodesta 2017 alkaen. Valtion rahoittamiin vähimmäismääräisiin kuntoutusrahoihin esityksellä arvioidaan olevan vain vähäisiä vaikutuksia.

Avomuotoisen kuntoutuksen lisääntyessä matkakustannusten voidaan arvioida lisääntyvän, kun päivittäiset matkat kuntoutuspaikan ja kodin tai työpaikan välillä tulevat lisääntymään. Yksittäistä kuntoutujaa koskevien matkakustannusten ei kuitenkaan voida

arvioida lisäävän merkittävästi sairausvakuutuslain mukaisia matkakustannusten korvauksia sairausvakuutuslain mukaisista omavastuista johtuen. Kuntoutuslain 31 §:n mukaan vähimmäismääräisen kuntoutusrahan lisäksi maksettavaa ylläpitokorvausta arvioidaan maksettavan lisääntyvien matkakustannusten vuoksi noin 0,1 miljoonaa euroa vuosittain.

Uudistuksen taloudellisten vaikutusten arvioidaan olevan vuonna 2015 vähäinen. Ehdotus alentaa vuodesta 2017 alkaen sairausvakuutusrahaston kustannuksia vuositasona noin 0,5 miljoonaa euroa. Valtiolla aiheutuva säästö on vähäinen.

Muun kuin Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen osalta uudistuksen kustannusvaikutuksia on mahdotonta arvioida. Niiden osuus on alle prosentti Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta. Vaikutusten arvioiminen edellyttäisi tietoa siitä, kuinka paljon nykyisin on kuusi tuntia tai lyhyempiä kuntoutuskäyntejä. Tietävästi näitä asioita ei kuitenkaan ole missään tilastoitu. Kuntoutuspäivän pituudelle asetettu neljän tunnin vähimmäisedellytys rajaa osan kuntoutustoimenpiteistä kuntoutusrahan ja osakuntoutusrahan ulkopuolelle. Toisaalta pitkien etäisyyksien takaa kuntoutuksessa kulminen saattaa viedä koko päivän, jolloin kuntoutuja on oikeutettu kuntoutuksessa käynnin ajalta täyteen kuntoutusrahaan. Kokonaisvaikutukset arvioidaan kuitenkin vähäisiksi.

3.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Kuntoutus on kehittynyt viime vuosina sisällöllisesti avomuotoisempaan ja kevyempään suuntaan. Nykyään korostetaan asiakaslähtöisyyttä, asiakkaan aktiivisuutta ja osallistumista tukevaa toimintatapaa, jossa auttamis- ja tukitoimet tuodaan lähelle kuntoutujan arkielämää, työtä ja elinympäristöä. Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksen standardeissa on nykyään jo kokopäiväistä kuntoutusta lyhyempiä käyntikertoja, joiden osalta kuntoutusrahaoikeutta ei ole ollut. Osakuntoutusraha mahdollistaa kuntoutuksen aikai-

sempaa joustavamman toteuttamisen sekä kehittää kuntoutusta ja sen suunnittelua tukemaan aikaisempaa paremmin myös kuntoutuksen aikaista työssäkäyntiä. Sen avulla voidaan välttää myös työuran katkoksia, joten se vaikuttaa välillisesti työuria pidentävästi ja kuntoutujan eläketurvaa kasvattavasti.

Ehdotetut muutokset ovat sukupuolineutraaleja ja koskevat kaikkia sairausvakuutuslain mukaisesti vakuutettuja henkilöitä. Siten niillä ei ole erityisiä sukupuolten tasa-arvoon liittyviä tai lapsiin kohdistuvia vaikutuksia.

4 Asian valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 11 päivänä huhtikuuta 2012 työryhmän laatimaan toimintaohjelman osatyökykyisten työllistymisen edistämiseksi. Työryhmän raportissa Osatyökykyisten työllistymistä edistävien säädösmuutostarpeiden ja palvelujen arviointi (STM 2013:37) todetaan: ”Kansaneläkelaitoksen myöntämällä osakuntoutusrahaalla voitaisiin mahdollistaa kuntoutuksen joustavampi toteuttaminen eri elämäntilanteissa sekä kehittää kuntoutusta ja sen suunnittelua tukemaan paremmin myös kuntoutuksen aikaista työssäkäyntiä. Työeläkejärjestelmässä osakuntoutusrahaetus on käytössä. Työryhmä kannattaa Kelan osakuntoutusrahan mahdollistamista, mutta sen tarkoituksenmukainen toteuttaminen vaatii vielä jatkovalmistelua, jota tulisi jatkaa sosiaali- ja terveysministeriössä mahdollisimman pian. Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä työryhmän kannanoton pohjalta. Valmisteluun on osallistunut Kansaneläkelaitos. Valmistelun yhteydessä on kuultu keskeisiä työmarkkinajärjestöjä ja esitetyt näkemykset on valmistelussa pyritty ottamaan huomioon.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

17 §. Yleiset edellytykset. Pykälässä säädetään kuntoutusrahaetuuden saamisen yleisistä edellytyksistä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jatkossakin, että kuntoutusrahaetuuteen on oikeus 16—67-vuotiaalla kuntoutujalla ja että sitä voidaan maksaa enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana kuntoutuja täyttää 68 vuotta. Säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että kuntoutusrahaan on oikeus kuntoutujalla ajalta, jona hän on kuntoutukseen osallistumisen vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä 23 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Viitatussa 23 §:ssä säädettäisiin kuntoutusrahan maksamisen edellytyksistä, kuntoutuksen päivittäisestä vähimmäiskestosta sekä työstä estymisen määrästä. Kuntoutusrahan maksamisen edellytykset täydentäisivät viittaussäännöksen perusteella kuntoutusrahan myöntämisedellytyksiä.

20 §. Nuoren kuntoutusraha. Nuoren kuntoutusrahan koskevan 20 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 3/2005) todetaan, että arvioitaessa, ovatko nuoren työkyky ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti ja työ heikentyneet olennaisesti, sovelletaan samoja perusteita kuin harkittaessa, olisiko henkilö oikeutettu saamaan ammatillista kuntoutusta lain 6 §:n nojalla. Mainittua 6 §:ää muutettiin vuoden 2014 alusta lailla 973/2013 siten, että työ- ja opiskelukyvyin ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon vakuutetun kokonaistilanne. Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että 20 §:n tulkintaa koskeva viittaus 6 §:ään saatetaan esitöistä lain tasolle li-

säämällä pykälän 1 momenttiin viittaus mainittuun 6 §:ään. Koska vajaakuntoisuuden arviointi 20 §:ää sovellettaessa on tarkoitettu tehtäväksi samalla tavalla kuin 6 §:n mukainen arviointi, ehdotetaan samalla lisättäväksi 20 §:ään termi opiskelukyvyin heikentyminen. Tarkoitus ei ole yhtenäistää ammatillisen kuntoutuksen ja nuoren kuntoutusrahan myöntämisedellytyksiä muutoin. Siten ammatillista kuntoutusta myönnettäessä arviointiin jatkossakin esimerkiksi kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta toisin kuin nuoren kuntoutusrahaa myönnettäessä, toisaalta nuoren kuntoutusrahan myöntäminen edellyttäisi jatkossakin tehostetun kuntoutuksen tarvetta ja henkilökohtaista opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelmaa toisin kuin ammatillisen kuntoutuksen myöntäminen. Muutos on tekninen ja vastaa noudatettua käytäntöä.

22 §. Estävät etuudet ja korvaukset. Pykälän 1 momenttia on muutettu 1 päivänä tammikuuta 2015 voimaan tulevalla lainmuutoksella (679/2014) siten, että kuntoutusrahaetuuden myöntämisen esteenä on myös kansanedustajan eläkkeestä ja sopeutumisrahasta annetun lain mukainen sopeutumiseläke tai sopeutumisraha. Lainmuutoksen valmistelun yhteydessä on hallituksen esityksessä 63/2014 virheellisesti muuttunut kuntoutuslain 22 §:n 1 momentissa oleva sana ”kuntoutusrahaetus” sanaksi ”kuntoutusraha”. Tämä virheellinen sanamuoto ehdotetaan korjattavaksi entiselleen.

23 §. Kuntoutusrahan maksaminen. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Pykälässä säädettäisiin kuntoutusrahan maksamisesta joko täytenä kuntoutusrahana tai osakuntoutusrahana. Kuntoutuslain 17 §:ää on

ehdotettu muutettavaksi siten, että kuntoutusrahan myöntämisedellytyksissä viitattaisiin 23 §:ään, jolloin tässä pykälässä säädetyt kuntoutusrahan maksamisen edellytykset tulisivat samalla myös kuntoutusrahan myöntämisen edellytyksiksi. Näin estettäisiin se, että kuntoutujalla voisi syntyä oikeus kuntoutusrahan jota ei kuitenkaan voitaisi maksaa siitä syystä, että kuntoutuja ei ole estynyt työstään riittävässä määrin.

Pykälässä säädettäisiin, että kuntoutusrahaa maksettaisiin vähintään neljä tuntia matkoi-
neen kestävän kuntoutuksen ajalta jokaiselta arkipäivältä, jona kuntoutuja on kuntoutuksen vuoksi tosiasiallisesti estynyt tekemästä työtä ja saamasta toimeentuloa kyseiseltä päivältä. Pykälässä työllä tarkoitettaisiin 17 §:ssä mainittua omaa tai toisen työtä. Sen sijaan jos kuntoutuja työskentelisi palkkatyössä tai harjoittaisi yritystoimintaa kuntoutuspäivänä ja kuntoutus estäisi häntä tekemästä vähintään 40 % päiväkohtaisesta normaalityöajastaan, kuntoutusraha maksettaisiin osakuntoutusrahana. Päiväkohtaisella normaalityöajalla tarkoitettaisiin kuukausipalkkaisella työntekijällä työsuhteen mukais-
ta päivittäistä työaikaa. Tuntityöntekijällä päiväkohtainen normaalityöaika tarkoittaisi sitä työaikaa, jonka kuntoutuja olisi ilman kuntoutukseen osallistumista kuntoutuspäivänä työskennellyt. Jos kuntoutujalla on useita työsuhteita, päiväkohtaisella normaalityöajalla tarkoitettaisiin hänen edellä mainituihin perusteisiin määrättyä päivittäistä kokonaistyöaikaansa. Yrittäjä esittäisi luotettavan selvityksen normaalista päiväkohtaisesta työskentelystään sekä siitä estymisen määrästä. Pykälässä viitattaisiin ehdotettuun uuteen 32 a §:ään, jossa säädettäisiin osakuntoutusrahana maksettavan kuntoutusrahan määrää-

Voimassa olevan 23 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 3/2005) todetaan, että pitkäkestoisessa kuntoutuksessa, esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa, ei edellytetä erikseen kuntoutuksen päivittäisen keston selvittämistä vaan harkittavaksi tulee se, onko kuntoutuja koulutuksen vuoksi estynyt päätoimeen verrattavasta työstä. Selvyyden vuoksi tästä poikkeussäännöstä ehdotetaan säädettäväksi laissa. Siksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa sää-

dettaisiin kuntoutusrahan maksamisen edellytyksistä ammatillisena kuntoutuksena myönnettyyn koulutukseen, oppisopimuskoulutukseen sekä 20 §:ssä tarkoitetun nuoren kuntoutusrahan oikeuttavaan kuntoutukseen osallistumisen ajalta. Näitä kuntoutusmuotoja ei jatkossakaan koskisi 1 momentissa säädetty kuntoutuksen päiväkohtainen vähimmäiskesto, vaan kuntoutusrahan myöntämisen ja maksamisen edellytyksenä olisi että kuntoutuja on estynyt tekemästä päätoimeen rinnastettavaa muuta kuin kuntoutukseen sisältyvää työtä. Kuntoutusrahan maksaminen osakuntoutusrahana ei sovellu tässä momentissa lueteltuihin kuntoutusmuotoihin, sillä niiden aikainen työskentely on järjestetty muulla tavoin. Ammatillisena kuntoutuksena myönnetyn koulutuksen ja siihen liittyvän työharjoittelun aikaiset työtulot otetaan huomioon kuntoutuslain 37 §:n mukaisessa yhteensovituksessa eli tulot vähennetään samalta ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta siltä osin kuin niiden määrä ylittää yhteensä 551 euroa kuukaudessa (vuoden 2005 tasossa, 598 euroa vuonna 2014). Nuoren kuntoutusrahan aikaisen työskentelyn ja siitä saatavien tulojen ei ole tarkoitettu vaikuttavan oikeuteen saada nuoren kuntoutusrahaa tai sen määrään. Oppisopimuskoulutus puolestaan edellyttää jo määritelmällisesti kuntoutuksen aikaista työskentelyä oppisopimuksen tehneen työnantajan lukuun ja oppisopimuksen perusteella maksettava kuntoutusraha maksetaan 47 §:n mukaisesti tälle työnantajalle palkkaa vastaavalta osalta. Kuntoutusrahan maksaminen osakuntoutusrahana tässä momentissa lueteltujen kuntoutustoimenpiteiden aikaisen työskentelyn perusteella ei siten olisi tarkoituksenmukaista.

25 §. Omavastuu-aika. Pykälän 2 momentin 5 kohta ehdotetaan muutettavaksi niin, että yhden päivän omavastuu-aikaan oikeuttavan yksilökohtaisen kuntoutuksen enimmäiskesto nostettaisiin 18 arkipäivästä 20 arkipäivään. Lainmuutoksen myötä osakuntoutusrahaa voidaan maksaa myös alle kuusi tuntia kestäville kuntoutuspäivillä, minkä vuoksi on perusteltua laskea kuntoutusrahan tai osakuntoutusrahan oikeuttavat käyntikerrat mukaan kuntoutuksen enimmäiskeston omavastuu-aikaa määritettäessä. Lainmuutoksen myötä kuntoutusrahan maksaminen käynti-

kerroilta aiheuttaisi osalle Kansaneläkelaitoksen kuntoutujista etuudenmenetyksiä omavastuuajan pidentyessä yhdestä päivästä 1+9 omavastuupäivään. Kansaneläkelaitoksen järjestämä työuupumuskurssi ja mielen-terveyden häiriöitä sairastavien kuntoutuskurssi on enimmäiskestoltaan 15 arkipäivää +5 lyhyempää käyntikertaa. Koska käyntikerratkin oikeuttaisivat jatkossa kuntoutusrahan tai osakuntoutusrahan, johtaisi lainmuutos ilman omavastuun tarkistamista siihen, että osalle kuntoutujista aiheutuisi edunmenetystä omavastuun noustessa 1 omavastuupäivästä 1+9 omavastuupäivään. Jos kuntoutuksen enimmäiskesto nostettaisiin 20 arkipäivään, säilyisi yhden päivän omavastuu aika ennallaan edellä mainituissa kuntoutuskursseissa. Yhden päivän omavastuuajan säilyttäminen kannustaisi osallistumaan kuntoutukseen ilman pitkiä katkoksia toimeentulossa.

Omavastuu-aikaa määritettäessä luetaan arkipäiviksi kaikki kuntoutusrahan oikeuttavat kuntoutuspäivät. Näin menetellään myös eläkkeensaajan kuntoutusrahan määrittämisessä.

32 a §. Osakuntoutusrahan määrä. Pykälä on uusi. Kuntoutuslain 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua, osapäiväisen työskentelyn perusteella maksettavan osakuntoutusrahan määrä olisi puolet sen kuntoutusrahan määrästä, johon kuntoutujalla olisi ollut oikeus estyesään työstään kokopäiväisesti mainituissa 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Kuntoutusraha määritetään aina kuntoutuksen alkamishetken tilanteen mukaan ja osakuntoutusraha olisi puolet sen määrästä. Pykälässä viitattaisiin kuntoutusrahan määräytymisperusteista kuntoutuslain 32, 33 ja 35 §:ään. Kuntoutuslain 32 §:n mukaan kuntoutusraha on määrältään vähintään yhtä suuri kuin se kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha, johon hänellä olisi oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi. Kuntoutusrahan määrä on aina vähintään sairausvakuutuslain 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettua päivärahan suuruinen. Lain 33 §:n mukaan kuntoutusrahana maksetaan vähintään työttömyysetuuden tai opintorahan euromäärä lisättynä 10 prosentilla, jos kuntoutuja on kuntoutusrahan alkamisesta edeltäneiden neljän kuukauden aikana saa-

nut työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta taikka opintotukilain mukaista opintorahaa. Lain 35 §:ssä puolestaan säädetään ammatillisessa koulutuksessa olevan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärästä.

Lisäksi todettaisiin, että eläkkeensaajan osakuntoutusraha määräytyisi lain 34 §:n mukaisesti. Säännöksen tarkoituksena olisi, ettei eläkkeiden yhteismäärän perusteella määräytyvää kuntoutuskorotuksen luonteista eläkkeensaajan kuntoutusrahaa puolitettaisi kuntoutujan työskennellessä osapäiväisesti kuntoutuspäivänä. Esimerkiksi 1 500 euron kuukausieläkkeestä laskettuna 32 a §:n mukaan puolitettu osakuntoutusraha olisi 3 euroa päivässä. Eläkkeensaajan kuntoutusraha ei olisi tarkoituksenmukaista puolittaa osakuntoutusrahan suuruiseksi siinä tapauksessa, että eläkkeensaaja tulisi osakuntoutusrahan oikeutetuksi.

34 §. Eläkkeensaajan kuntoutusraha. Pykälässä säädetään eläkkeensaajan kuntoutusrahan määrästä. Eläkkeensaajan kuntoutusraha on päivää kohden kahdeskymmenesviidesosa kuntoutujalle kuukausittain maksettavien eläkkeiden yhteismäärän kymmenesosasta. Pykälää on vakiintuneesti tulkittu erityissäännöksenä suhteessa kuntoutuslain 32, 33 ja 35 §:ään. Koska osakuntoutusrahana maksettavan määrän ja eläkkeensaajan kuntoutusrahana maksettavan määrän välisestä suhteesta ehdotetaan säädettäväksi, on syytä tämentää eläkkeensaajan kuntoutusrahan asemaa erityissäännöksenä myös muihin kuntoutusrahan määräytymisperusteisiin. Koska nyt käsiteltävän pykälän erityissäännöksen luonne ei riittävän selvästi käy ilmi lain sanamuodosta, pykälän johdantokappaleeseen ehdotetaan tehtäväksi sen sanamuotoa koskeva tekninen tarkistus. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan sen estämättä mitä kuntoutuslain 32,33 ja 35 §:ssä säädetään, eläkkeensaajan kuntoutusrahan määrä määräytyisi tämän pykälän mukaan.

39 §. Takautuva maksaminen. Pykälän 1 momentin mukaan eläke tai korvaus samalta ajalta maksetaan suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta Kansaneläkelaitokselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä työntekijän eläkelain 43 §:n 2 momentissa säädetään, jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti van-

huuseläkettä, takuueläkettä tai korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella. Momentissa ei mainita sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa. Niin sanottu regressi toimii toisinpäin, jos sairauspäivärahaa saavalle myönnetään takautuvasti kuntoutusraha. Tällöin kuntoutusraha maksetaan Kansaneläkelaitokselle maksettua sairauspäivärahaa vastaavalta osalta. Tästä on säännös sairausvakuutuslain 12 luvun 2 §:n 1 momentissa. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha, jolloin myös takautuvasti myönnettävä sairausvakuutuslain mu-

kainen sairauspäiväraha maksettaisiin Kansaneläkelaitokselle aiemmin suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta. Muutos on tekninen.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2015.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 17 §:n 2 momentti, 20 §:n 1 momentti, 22 §:n 1 momentti, 23 §, 25 §:n 2 momentti, 34 §:n johdantokappale ja 39 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 22 §:n 1 momentti ja 34 §:n johdantokappale laissa 679/2014 ja 39 §:n 1 momentti laissa 711/2010 sekä *lisätään* lakiin uusi 32 a § seuraavasti:

17 §

Yleiset edellytykset

—————
Kuntoutusrahaetuuteen on oikeus 16—67-vuotiaalla kuntoutujalla. Kuntoutusrahaan on oikeus kuntoutujalla ajalta, jona hän on kuntoutukseen osallistumisen vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä 23 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Kuntoutusrahaetuutta voidaan maksaa enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana kuntoutuja täyttää 68 vuotta.
—————

20 §

Nuoren kuntoutusraha

Ammatillisen kuntoutumisen varmistamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi kuntoutusrahaa myönnetään 18 §:n 2 momentin esittämättä myös 16 vuotta täyttäneelle vakuutetulle, jonka työ- ja opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti ja työ ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla ja joka tehostetun työkyvynarvioinnin perusteella tarvitsee tehostetua kuntoutusta (*nuoren kuntoutusraha*). Lisäksi edellytetään, että vakuutetulle on laadit-

tu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutu-
missuunnitelma.

22 §

Estävät etuudet ja korvaukset

Kuntoutusrahaetuuteen ei ole oikeutta va-
kuutetulla, joka saa vanhuuseläkettä tai var-
hennettua vanhuuseläkettä kansaneläkelain,
työeläkelakien tai takuueläkettä takuueläk-
keestä annetun lain (703/2010) 7 §:n 1 mo-
mentin 1 kohdan tai 2 momentin 1 kohdan
nojalla taikka sopeutumiseläkettä tai sopeu-
tumisrahaa kansanedustajan eläkkeestä ja so-
peutumisrahasta annetun lain nojalla.

23 §

Kuntoutusrahan maksaminen

Kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä
tarkoitettua omavastuuaikaa lukuun ottamatta
kuntoutukseen osallistumisen ajalta jokaiselta
arkipäivältä, jona vähintään neljä tuntia
matkoineen kestävä kuntoutus tosiasiallisesti
estää kuntoutujaa tekemästä työtä ja saamas-
ta toimeentuloa kyseiseltä päivältä. Jos kun-
toutuja työskentelee palkkatyössä tai yrittäjänä
kuntoutuspäivänä ja kuntoutus estää kun-
toutujaa tekemästä työtä vähintään 40 pro-
senttia hänen päiväkohtaisesta normaali-
työajastaan, kuntoutusraha maksetaan osa-
kuntoutusrahana. Osakuntoutusrahana mak-
settavasta kuntoutusrahan määrästä säädetään
32 a §:ssä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa sääde-
tään, kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä
tarkoitettua omavastuuaikaa lukuun ottamatta
ammattillisena kuntoutuksena myönnettyyn
koulutukseen, oppisopimuskoulutukseen se-
kä 20 §:ssä tarkoitettuun nuoren kuntoutus-
rahan oikeuttavaan kuntoutukseen osallis-
tumisen ajalta, jos kuntoutuja on estynyt te-
kemästä päätoimeen rinnastettavaa muuta
kuin kuntoutukseen sisältyvää työtä.

25 §

Omavastuu aika

Omavastuu aika on 1 momentista poiketen
kuntoutuksen alkamispäivä, jos kysymykses-
sä on:

1) kuntoutustarpeen tai -mahdollisuuksien
selvittäminen;

2) kuntoutussuunnitelman tekemiseksi tar-
peellinen tutkimus- tai kokeilujakso;

3) kuntoutus, joka toteutetaan osana kun-
toutuksen tuloksellisuutta selvittävää tai kun-
toutuksen kehittämiseen tähtävää tutkimusta
tai selvitystä;

4) sopeutumisvalmennus tai perhekuntou-
tus, joka kestää enintään 12 arkipäivää;

5) yksilökohtainen muu kuin edellä tarkoi-
tettu kuntoutus, joka kestää enintään 20 arki-
päivää;

6) tämän lain nojalla järjestetty ammatilli-
sesti syvennetty lääketieteellinen kuntoutus,
työkykyä ylläpitävä ja parantava valmennus
tai työterveyshuoltolain 12 ja 14 §:n perus-
teella toteutettu vastaava kuntoutus.

32 a §

Osakuntoutusrahan määrä

Sen estämättä, mitä 32 §:n 3 momentissa
säädetään, osakuntoutusrahana maksettavan
kuntoutusrahan määrä on puolet sen 32, 33
tai 35 §:n mukaisesti määräytyvän kuntoutus-
rahan määrästä, johon kuntoutujalla olisi ol-
lut oikeus estyessään kuntoutuksen vuoksi
työstä kokopäiväisesti. Eläkkeensaajan osa-
kuntoutusraha määräytyy kuitenkin 34 §:n
mukaan.

34 §

Eläkkeensaajan kuntoutusraha

Sen estämättä, mitä 32, 33 ja 35 §:ssä sää-
detään, kuntoutusraha on päivää kohden kah-
deskymmenesviidesosa kuukausittain mak-
settavien tässä pykälässä tarkoitettujen eläk-

keiden yhteismäärän kymmenesosasta, jos
kuntoutuja saa:

39 §

Takautuva maksaminen

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti
sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivära-
haa, vanhuuseläkettä, takuueläkettä tai kor-

vausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain
perusteella, eläke tai korvaus samalta ajalta
maksetaan suoritettua kuntoutusrahaa vas-
taavalta osalta Kansaneläkelaitokselle ottaen
kuitenkin huomioon, mitä työntekijän eläke-
lain 43 §:n 2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2014

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri

ANTTI RINNE

Sosiaali- ja terveysministeri *Laura Rätty*

Laki**Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 17 §:n 2 momentti, 20 §:n 1 momentti, 22 §:n 1 momentti, 23 §, 25 §:n 2 momentti, 34 §:n johdantokappale ja 39 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 22 §:n 1 momentti ja 34 §:n johdantokappale laissa 679/2014 ja 39 §:n 1 momentti laissa 711/2010 sekä *lisätään* lakiin uusi 32 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Yleiset edellytykset

Yleiset edellytykset

Kuntoutusrahaetuuteen on oikeus 16—67-vuotiaalla kuntoutujalla ajalta, jona hän on kuntoutuksen vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Etuutta voidaan maksaa enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana kuntoutuja täyttää 68 vuotta.

Kuntoutusrahaetuuteen on oikeus 16—67-vuotiaalla kuntoutujalla. *Kuntoutusrahaan on oikeus* kuntoutujalla ajalta, jona hän on *kuntoutukseseen osallistumisen* vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä *23 §:ssä tarkoitetulla tavalla*. *Kuntoutusrahaetuutta* voidaan maksaa enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana kuntoutuja täyttää 68 vuotta.

20 §

20 §

Nuoren kuntoutusraha

Nuoren kuntoutusraha

Ammatillisen kuntoutumisen varmistamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi kuntoutusrahaa myönnetään 18 §:n 2 momentin estämättä myös 16 vuotta täyttäneelle vakuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti ja työ ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet ja joka tehostetun työkyvynarvioinnin perusteella tarvitsee tehostettua kuntoutusta (*nuoren kuntoutusraha*). Lisäksi edellytetään, että vakuutetulle on laadittu

Ammatillisen kuntoutumisen varmistamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi kuntoutusrahaa myönnetään 18 §:n 2 momentin estämättä myös 16 vuotta täyttäneelle vakuutetulle, jonka *työ- ja opiskelukyky* ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti ja työ ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet *6 §:ssä tarkoitetulla tavalla* ja joka tehostetun työkyvynarvioinnin perusteella tarvitsee tehostettua kuntoutusta (*nuoren kuntoutusraha*). Lisäksi

henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma.

edellytetään, että vakuutetulle on laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma.

22 §

Estävät etuudet ja korvaukset

Kuntoutusrahaan ei ole oikeutta vakuutetulla, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä kansaneläkelain, työeläkeläin tai takuueläkettä takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 7 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin 1 kohdan nojalla taikka sopeutumiseläkettä tai sopeutumisrahaa kansanedustajan eläkkeestä ja sopeutumisrahasta annetun lain nojalla.

22 §

Estävät etuudet ja korvaukset

Kuntoutusrahaetuuteen ei ole oikeutta vakuutetulla, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä kansaneläkelain, työeläkeläin tai takuueläkettä takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 7 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 2 momentin 1 kohdan nojalla taikka sopeutumiseläkettä tai sopeutumisrahaa kansanedustajan eläkkeestä ja sopeutumisrahasta annetun lain nojalla.

23 §

Maksamisaika

Kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä tarkoitettua omavastuu-aikaa lukuun ottamatta kuntoutukseen osallistumisen ajalta jokaiselta arkipäivältä, jona kuntoutus matkoineen edellyttää vähintään kuusi tuntia kestävästä työstä poissaoloa tai jona kuntoutus muutoin tosiasiallisesti estää kuntoutujaa tekemästä työtä ja saamasta toimeentuloa kyseiseltä päivältä.

23 §

Kuntoutusrahan maksaminen

Kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä tarkoitettua omavastuu-aikaa lukuun ottamatta kuntoutukseen osallistumisen ajalta jokaiselta arkipäivältä, jona vähintään neljä tuntia matkoineen kestävä kuntoutus tosiasiallisesti estää kuntoutujaa tekemästä työtä ja saamasta toimeentuloa kyseiseltä päivältä. Jos kuntoutuja työskentelee palkkatyössä tai yrittäjänä kuntoutuspäivänä ja kuntoutus estää kuntoutujaa tekemästä työtä vähintään 40 prosenttia hänen päiväkohtaisesta normaalityöajastaan, kuntoutusraha maksetaan osakuntoutusrahana. Osakuntoutusrahana maksettavasta kuntoutusrahan määrästä säädetään 32 a §:ssä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä tarkoitettua omavastuu-aikaa lukuun ottamatta ammatillisena kuntoutuksena myönnettyyn koulutukseen, oppisopimuskoulutukseen sekä 20 §:ssä tarkoitettuun nuoren kuntoutusrahaan oikeuttavaan kuntoutukseen osallistumisen ajalta, jos kuntoutuja on estynyt tekemästä päätoimeen rinnastettavaa muuta kuin kuntoutukseen sisältyvää työtä.

25 §

Ostavastuu aika

Ostavastuu aika on 1 momentista poiketen kuntoutuksen alkamispäivä, jos kysymyksessä on:

- 1) kuntoutustarpeen tai -mahdollisuuksien selvittäminen;
 - 2) kuntoutussuunnitelman tekemiseksi tarpeellinen tutkimus- tai kokeilujakso;
 - 3) kuntoutus, joka toteutetaan osana kuntoutuksen tuloksellisuutta selvittävää tai kuntoutuksen kehittämiseen tähtävää tutkimusta tai selvitystä;
 - 4) sopeutumisvalmennus tai perhekuntoutus, joka kestää enintään 12 arkipäivää;
 - 5) yksilökohtainen muu kuin edellä tarkoitettu kuntoutus, joka kestää enintään 18 arkipäivää;
 - 6) tämän lain nojalla järjestetty ammatillisesti syvennetty lääketieteellinen kuntoutus, työkykyä ylläpitävä ja parantava valmennus tai työterveyshuoltolain 12 ja 14 §:n perusteella toteutettu vastaava kuntoutus.
-

25 §

Ostavastuu aika

Ostavastuu aika on 1 momentista poiketen kuntoutuksen alkamispäivä, jos kysymyksessä on:

- 1) kuntoutustarpeen tai -mahdollisuuksien selvittäminen;
 - 2) kuntoutussuunnitelman tekemiseksi tarpeellinen tutkimus- tai kokeilujakso;
 - 3) kuntoutus, joka toteutetaan osana kuntoutuksen tuloksellisuutta selvittävää tai kuntoutuksen kehittämiseen tähtävää tutkimusta tai selvitystä;
 - 4) sopeutumisvalmennus tai perhekuntoutus, joka kestää enintään 12 arkipäivää;
 - 5) yksilökohtainen muu kuin edellä tarkoitettu kuntoutus, joka kestää enintään 20 arkipäivää;
 - 6) tämän lain nojalla järjestetty ammatillisesti syvennetty lääketieteellinen kuntoutus, työkykyä ylläpitävä ja parantava valmennus tai työterveyshuoltolain 12 ja 14 §:n perusteella toteutettu vastaava kuntoutus.
-

32 a §

Osakuntoutusrahan määrä

Sen estämättä, mitä 32 §:n 3 momentissa säädetään, osakuntoutusrahana maksettavan kuntoutusrahan määrä on puolet sen 32, 33 tai 35 §:n mukaisesti määräytyvän kuntoutusrahan määrästä, johon kuntoutujalla olisi ollut oikeus estyessään kuntoutuksen vuoksi työstä kokopäiväisesti. Eläkkeensaajan osakuntoutusraha määräytyy kuitenkin 34 §:n mukaan.

34 §

Eläkkeensaajan kuntoutusraha

Kuntoutusraha on päivää kohden kahdeskymmenesviidesosa kuukausittain maksettavien tässä pykälässä tarkoitettujen eläkkeiden

34 §

Eläkkeensaajan kuntoutusraha

Sen estämättä, mitä 32, 33 ja 35 §:ssä säädetään, kuntoutusraha on päivää kohden kahdeskymmenesviidesosa kuukausittain

yhteismäärän kymmenesosasta, jos kuntoutuja saa:

39 §

Takautuva maksaminen

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti vanhuuseläkettä, takuueläkettä tai korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, eläke tai korvaus samalta ajalta maksetaan suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalla osalta Kansaneläkelaitokselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä työntekijän eläkelain 43 §:n 2 momentissa säädetään.

maksettavien tässä pykälässä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärän kymmenesosasta, jos kuntoutuja saa:

39 §

Takautuva maksaminen

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti *sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa*, vanhuuseläkettä, takuueläkettä tai korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, eläke tai korvaus samalta ajalta maksetaan suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalla osalta Kansaneläkelaitokselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä työntekijän eläkelain 43 §:n 2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .